

CONTRACTUL DE MANDAT CU REPREZENTARE

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Cuvinte-cheie: *mandat, contract, mandant, mandatar, intuitu personae, reprezentare, substituire, revocare, agenție, obligații, efecte*

Prezenta lucrare își propune să aducă în atenție o tipologie de contract care este pe cât de veche, pe atât de actuală. Astăzi, mai mult decât niciodată, contractul de mandat își dovedește utilitatea, nu doar ca mijloc tradițional de realizare a unei liberalități, a unui serviciu dezinteresat, prietenesc, cât mai ales ca un mecanism juridic ce conferă cadrul de desfășurare a numeroase activități profesionale. Pe măsura extinderii teritoriale și a diversificării imense a comerțului, intermediarii în afaceri au dobândit un rol tot mai important, vital chiar, iar mandatul, în diversele sale forme de manifestare, oferă un cadru juridic extrem de flexibil pentru realizarea activității lor.

În demersul nostru științific, ne-am axat îndeosebi pe studiul jurisprudenței, destul de bogate de altfel, în materie, precum și pe o analiză aprofundată a literaturii de specialitate. În doctrina română, din păcate mandatul a făcut mai puțin obiectul atenției autorilor, care și-au concentrat studiile mai degrabă pe alte tipuri de contracte speciale, nedreptățind, poate, mandatul. Totuși, nu putem să nu recunoaștem contribuția în materie a unor autori precum Fr. Deak, St. Cărpenu, R. Motica sau Cl. Roșu, ale căror lucrări au servit drept puncte de reper în travaliul nostru științific. De asemenea, de o atenție sporită s-a bucurat instituția juridică a reprezentării, în analiza căreia contribuții importante au autori precum L. Pop, I. Deleanu, Gh. Beleiu, M. Banciu sau P. Vasilescu. Studii punctuale care ridică probleme deosebit de interesante legate de problematica mandatului au fost publicate în mod special în revistele de specialitate, putând aici aminti lucrarea dlui. R. Rizoiu, privind utilizarea mandatului ca o formă de garantare a obligațiilor sau lucrările diversilor doctrinari legate de chestiunea mandatului în interes comun, a mandatului tacit ori a celui aparent. Atractive pentru autori s-au arătat a fi în mod deosebit

diversele aplicații ale mandatului, cum este mandatul administratorilor societăților comerciale, care, prin implicațiile practice deosebite pe care le are în viața de afaceri, a suscitat o vie și constantă dispută doctrinară, ori mandatul de reprezentare judiciară, în speță cel încredințat avocatului.

O sursă de inspirație importantă, care a fost motivul multor frământări legate de încercarea de a ne forma o poziție proprie în interpretarea unor aspecte ale mandatului cărora legiuitorul le-a consacrat o reglementare mai puțin explicită, au constituit-o doctrina și jurisprudența franceză. În mod special lucrările clasicilor Baudry-Lacantinerie și A. Wahl, F. Laurent, M. Planiol și G. Ripert, își dovedesc profunzimea analizei, temeinicia argumentației și actualitatea și astăzi, alături de lucrările mai recente ale unor autori precum Ph. Malaurie, L. Aynès și P.-Y. Gautier sau Ph. Pétel.

În ceea ce privește studiul mandatului din perspectiva dreptului comparat, am analizat în special reglementarea contractului din Codul civil francez, care a constituit sursa și modelul C. civ. român de la 1864, dar și dispozițiile C. civ. italian sau ale celui din Québec, care consacră o reglementare de influență anglo-saxonă, inspirațională pentru legiuitorul român în demersul de modernizare a acestei instituții prin prevederile noului Cod civil. În ceea ce privește sistemul *Common Law*, acesta, după cum am arătat, exprimă o viziune complet diferită asupra instituției reprezentării și a contractului de „agency”, astfel încât trimiterile la aceste dispoziții au fost doar tangențiale, întrucât o prezentare comparativă ar implica un studiu autonom extrem de extins și aprofundat.

În sfârșit, obiectul principal al studiului nostru l-a constituit reglementarea contractului de mandat cu reprezentare, așa cum este ea consacrată de prevederile noului Cod civil român, căruia trebuie să-i recunoaștem meritele de a realiza o reglementare mai modernă, sistematizată și detaliată a contractului de mandat, dar și a altor instituții juridice apropiate, precum reprezentarea, sau instituții mai recent consacrate de legiuitorul român, precum administrarea bunurilor altuia, fiducia sau contractului de agenție ori cel de intermediere.

În ceea ce ne privește, apreciem opera de unificare legislativă realizată de legiuitor prin dispozițiile noului Cod civil, care se raliază astfel unei tendințe consacrate și de alte sisteme de drept, anume de a include într-o reglementare unitară instituțiile dreptului privat, în cadrul

Codului civil. Astfel, la momentul actual, contractul de mandat se bucură de o reglementare unitară prin dispozițiile noului C. civ., nemaieexistând acea delimitare consacrată anterior de legiuitor prin stipularea separată a mandatului civil de cel comercial. Desigur că, în completarea normelor generale ale C. civ., diversele categorii de mandatar special beneficiază și de reglementări proprii, speciale.

De asemenea, considerăm salutară inițiativa legiuitorului român de a realiza, prin reglementările noului Cod civil, o sistematizare a reglementărilor în materia contractului de mandat, prin includerea între prevederile sale și a mandatului fără reprezentare (art. 2039 și urm.) și prin consacrarea unor stipulații exprese vizând comisionul și variațiunile acestuia (art. 2043 și urm.) sau contractul de agenție (art. 2072-2095). Este reglementat și contractul de intermediere (art. 2096-2102), ceea ce permite delimitarea sa clară față de mandat. De asemenea, legiuitorul român consacră în premieră o reglementare distinctă instituției reprezentării (art. 1295-1314 C. civ.), precum și cele a administrării bunurilor altuia (art.792-857).

În cuprinsul studiului nostru, am încercat o prezentare a contractului de mandat cu reprezentare axată în mod deosebit pe noutățile instituite în această materie de reglementările noului Cod civil, pe o prezentare comparativă în raport cu reglementarea anterioară, anume cea consacrată de C. civ. de la 1864 și cu dispozițiile corespunzătoare din C. civ. francez, care a fost mereu reperul orientativ al dreptului nostru civil. De asemenea, am acordat atenție sporită acelor aspecte care fac obiectul unor dezbateri doctrinare și al unei jurisprudențe neunitare, încercând să ne formăm o poziție proprie, argumentată și poate chiar să emitem câteva sugestii de lege ferenda, acolo unde credem că o optimizare a reglementării legale ar fi posibilă.

Lucrarea este structurată pe patru capitole.

Primul capitol cuprinde considerațiile de ordin general privind reprezentarea prin mandat, prezentând noțiunea contractului de mandat, în evoluția sa istorică și delimitând acest tip de contract de alte instituții juridice asemănătoare, precum reprezentarea, administrarea bunurilor altuia, fiducia sau contractul de agenție.

Astfel, în privința relației dintre **mandat și reprezentare**, am arătat că mandatul este , în esență, un contract prin care se încheie acte juridice pe seama altuia (după cum rezultă din art. 2099 C. civ.), însă nu întotdeauna și în numele acestuia, legiuitorul specificând la ora actuală în

mod explicit faptul că „*mandatul este cu sau fără reprezentare*” (art. 2011 C. civ.). Prin urmare, apreciem că reprezentarea ține doar de natura mandatului, și nu de esența sa.

În ceea ce privește delimitarea mandatului față de instituția juridică nou introdusă de legiuitorul român, sub influența prevederilor Codului civ. din Québec, a **administrării bunurilor altuia**, am arătat că ele se diferențiază prin două trăsături fundamentale. În primul rând, mandatarul este însărcinat cu puterea de reprezentare a mandantului în raporturile cu terții, putere pe care administratorul nu o deține, el doar administrând bunurile, masa patrimonială sau patrimoniul încredințat în acest scop. În al doilea rând, mandatarul are puterea de a încheia acte juridice care privesc atât persoana mandantului, cât și patrimoniul acestuia; administratorul, în schimb, poate realiza atât acte, cât și fapte juridice, însă acestea nu vor avea efecte decât asupra bunurilor administrate.

De asemenea, am prezentat și una dintre situațiile în care regulile specifice administrării bunurilor altuia își găsesc aplicabilitatea, anume cea a contractului de **fiducie**, care își găsește o reglementare proprie în art. 773-791 ale noului Cod civil. Considerăm că trăsătura care caracterizează aceste instituții în egală măsură este caracterul *intuitu personae*: raporturile între părți sunt bazate în mod esențial pe încredere. Totuși, deși prezintă anumite trăsături comune, între fiducie și mandat există și deosebiri clare, care delimitează cele două instituții juridice. Obiectul fiduciei constă în transferul unor drepturi. Prin urmare, distingem o diferențiere netă între mandat și fiducie: mandatul conferă mandatarului o simplă putere de reprezentare a mandantului la încheierea operațiunilor juridice încredințate, pe când fiduciarul dobândește un drept propriu asupra bunurilor din masa fiduciară. Fiduciarul nu este mandatar nici al constituitorului și nici al beneficiarului, el deține drepturi proprii asupra bunurilor care fac obiectul fiduciei. De asemenea, am sugerat, în scopul unei mai bune aplicabilități a fiduciei, în special în raporturile de afaceri, o reglementare mai clară a drepturilor fiduciarului, al cărui statut juridic e incert, precum și o liberare a sa de formalismul, credem noi excesiv, care îi este propriu la acest moment.

O atenție specială am dedicat-o în cadrul studiului nostru **contractului de agenție**, convenție nou reglementată prin dispozițiile C. civ. (art. 2072-2095), care abrogă L. nr. 509/2002 privind agenții comerciale permanente. Utilitatea acestui tip de contract și largă sa răspândire în mediul de afaceri sunt binecunoscute. Am încercat să identificăm natura juridică a convenției,

care face obiectul unor dispute doctrinare, generate în parte de felul în care Legea nr. 509/2002, dar și noua reglementare a C. civ., stipulează cu privire la obiectul contractului. Am arătat că, în ceea ce ne privește, considerăm că agentul care are doar putere de negociere a contractelor poate acționa fie în nume propriu, fie în numele comitentului, după cum a primit instrucțiuni din partea acestuia, puterea de reprezentare fiind întotdeauna atașată împuternicirii numai pentru încheierea contractelor, nu și pentru negocierea lor. Prin urmare, dacă agentul care negociază și încheie contracte pe seama și în numele comitentului acționează întotdeauna în baza unui mandat cu reprezentare, agentul care doar negociază contractele pentru comitent are un statut incert: pe de o parte, el lucrează în numele comitentului, deci nu are cum să fie un comisionar în înțelesul art. 2043 C. civ.; pe de altă parte, deși lucrează în numele și pe seama comitentului, el nu încheie acte juridice, deci nu are cum să fie un mandatar (cu reprezentare), în înțelesul art. 2009 C. civ.¹ O persoană (în speță, agentul) care face doar acte materiale în numele și pe seama alteia este mai degrabă un antreprenor de servicii decât un mandatar/comisionar.

De asemenea, tot în cuprinsul Capitolului I, am prezentat **aplicațiile mandatului în diverse materii speciale**, fie ele reglementate de C. civ. sau de alte acte normative.

O atenție deosebită am acordat-o **mandatului tacit de reprezentare reciprocă al soților**. În privința acestuia se pune întrebarea dacă, în condițiile noii reglementări legale, care abrogă regimul legal obligatoriu al comunității de bunuri a soților, mai subzistă sau nu prezumția legală a acestui mandat tacit. În ceea ce ne privește, considerăm că art. 345 al noului C. civ. consacră aplicarea prezumției mandatului tacit al soților în privința actelor de conservare, folosință, administrare și dobândire a bunurilor comune, fie ele mobile ori imobile, pe care oricare dintre soți le poate încheia singur atât în nume propriu, cât și în calitate de reprezentant legal al celuilalt soț, ca expresie a mecanismului gestiunii paralele a bunurilor comune (cu excepția limitărilor stabilite expres de art. 345 alin. 1 teza a II-a și alin. 3 C. civ.), sistem care a fost preluat de legiuitorul nostru din C. civ. belgian. În lumina noilor reglementări, se poate concluziona că mandatul tacit reciproc de reprezentare al soților în administrarea bunurilor comune nu mai este prezumat de legiuitor *de plano*, el fiind caracteristic regimului comunității legale de bunuri. Or,

¹ Art. 2009 C. civ. definește mandatul drept „contractul prin care o parte, numită mandatar, se obligă să încheie unul sau mai multe acte juridice pe seama celeilalte părți, numită mandant.”

actualmente soții pot deroga prin acordul lor de la regimul legal, având însă posibilitatea să-și confere totuși mandat de reprezentare pentru realizarea drepturilor lor pe calea unei convenții.

Totodată, am abordat problema **naturii juridice a raporturilor dintre administrator și societatea comercială**, care a generat de-a lungul ultimilor ani dezbateri doctrinare aprinse. Dreptul comercial clasic a consacrat teoria contractuală a raporturilor juridice dintre administrator și societate. Astfel, se considera că la baza raporturilor dintre administrator și societate se află un contract de mandat de drept comun. Codul civil consacră și el, cu titlu mai general, aceeași soluție, arătând că „*raporturile dintre persoana juridică și cei care alcătuiesc organele sale de administrare sunt supuse, prin analogie, regulilor mandatului, dacă nu s-a prevăzut altfel prin lege, actul de constituire sau statut.*”² Aceste dispoziții legale par a susține teoria caracterului contractual al relației dintre administrator și societate, cu atât mai mult, cu cât ideea raportului de mandat apare în mod repetitiv și în alte texte ale Legii societăților comerciale.³ În ceea ce ne privește, împărtășim mai degrabă teoria naturii organiciste a acestor raporturi. După cum rezultă din prevederile explicite ale art. 72 al Legii societăților comerciale, între administrator și societate se stabilesc raporturi de mandat, derivate din contractul de societate ori din hotărârea Adunării Generale a Asociaților. Acceptarea expresă a numirii în funcția de administrator, conform art. 153¹² alin. (3) al L. nr. 31/1990, duce la stabilirea de raporturi contractuale cu societatea. Totodată însă, nu putem ignora reglementările de ordine publică instituite de legiuitor în privința administrării societăților comerciale, aceste prevederi fiind aplicabile asupra celor care îndeplinesc funcția de administrator *ex lege*. Acestea stabilesc cadrul legal în care se derulează raporturile societății comerciale, a cărei voință e exprimată prin organul său de administrare, cu terții contractanți. Administratorul este, în raporturile cu societatea, un mandatar care acționează în temeiul convenției încheiate cu aceasta, prin acceptarea statutului și a atribuțiilor fixate prin actul constitutiv sau prin hotărârea adunării generale a asociaților. În același timp însă, administratorul are, în raporturile directe cu terții, calitatea de organ al societății comerciale, având atribuții de reprezentare derivate direct din lege

² Art. 209 alin. (3) Cod civil

³ Art. 137¹ alin.(3); art 137² alin. (4): „Când este un singur administrator și acesta vrea să renunțe la mandat, el va trebui să convoace adunarea generală ordinară.”; art. 144¹ alin. (1): “Membrii consiliului de administrație își vor exercita mandatul cu prudența și diligența unui bun administrator.”; art. 153¹² alin. (1): “Durata mandatului administratorilor, respectiv al membrilor directoratului și ai consiliului de supraveghere, este stabilită prin actul constitutiv, ea neputând depăși 4 ani. [...]”.

și care îl împuternicesc să acționeze în numele și pe seama societății chiar în afara limitelor fixate prin mandat, în măsura în care actele astfel încheiate se încadrează în limitele stabilite de lege, iar terții contractanți de bună-credință nu au cunoștință despre restrângerea convențională a atribuțiilor administratorului. Prin urmare, considerăm că în raporturile cu terții, cel care îndeplinește funcția de administrator al societății comerciale va avea calitatea unui reprezentant legal (organ statutar) al acesteia. Sursa atribuțiilor și a puterii de reprezentare a administratorului va fi primordial legală și doar secundar convențională, din moment ce art. 55 alin. (2) al Legii nr. 31/1990 stabilește că *„clauzele actului constitutiv ori hotărârile organelor statutare ale societăților [...], care limitează puterile conferite de lege acestor organe, sunt inopozabile terților, chiar dacă au fost publicate.”*

În ceea ce privește **mandatul de reprezentare judiciară**, doctrina a relevat adesea dificultățile generate de încercarea de a stabili natura juridică a contractului încheiat între avocat și client, cauzate de complexitatea misiunii avocatului. Dat fiind faptul că activitatea avocatului este adesea mai complexă și mai vastă decât cea a unui mandatar, apreciem contractul de asistență juridică drept o tipologie aparte de convenție, un contract numit care implică obligații diverse ale avocatului; astfel, această operațiune juridică complexă poate reuni atât un contract de mandat, în măsura în care avocatul reprezintă pe client la realizarea unor acte juridice, fie ele materiale ori procedurale, cât și un contract de antrepriză, care are drept obiect realizarea de acte și fapte materiale în beneficiul clientului, cum ar fi acordarea de asistență/consiliere juridică sau redactarea unor documente. În concluzie, apreciem că acest contract este unul complex, care beneficiază de o reglementare legală specială proprie, instituită prin L. nr. 51/1995 și prin Statutul profesiei de avocat, față de care reglementările Codului civil și cele ale Codului de procedură civilă servesc ca drept comun.

În sfârșit, tot în cuprinsul Capitolului I al studiului nostru, am prezentat **caracterele juridice ale contractului de mandat**.

Astfel, am subliniat binevenita modificare operată de legiuitor în definiția contractului de mandat, prin **eliminarea prezumției gratuității** acestuia, în contextul în care ultimele decenii au marcat o profesionalizare accelerată a acestui tip de contract. Iată că legiuitorul român s-a raliat și el acestei evoluții a contractului de mandat, cu consecințele firești și necesare: mandatul apare azi mai degrabă ca un serviciu salarizat, antrenând și o protecție specifică a celui împuternicit

față de mandant, dar și în mod corelativ și necesar, o protecție a consumatorului față de mandatarul profesionist.

Problema calificării mandatului ca fiind un **contract unilateral sau bilateral / sinalagmatic** a iscat anumite dispute doctrinare. Dacă mandatul a fost conferit mandatarului cu titlu oneros, este evident că el va avea caracter sinalagmatic, întrucât ambele părți își asumă obligații reciproce și interdependente; cauza pentru care se obligă fiecare constă în obligația corelativă asumată de cealaltă parte. Dacă mandatul a fost conferit cu titlu gratuit, mandantul nu datorează mandatarului o contraprestație patrimonială în schimbul serviciilor prestate de către acesta, însă pe parcursul executării mandatului, în sarcina sa se nasc alte obligații. Ceea ce lipsește însă este interdependența obligațiilor reciproce ale părților, care este un element esențial, în accepțiunea noastră, pentru calificarea unui contract drept sinalagmatic.

Capitolul al II-lea al lucrării este dedicat analizei **condițiilor de valabilitate ale mandatului convențional**, fiind prezentate distinct atât cerințele de fond, cât și cele de formă.

Astfel, am arătat că, pe lângă cerințele generale de valabilitate ale contractelor, stipulate de art. 1179 alin. (1) C. civ., vor trebui îndeplinite și anumite condiții specifice mecanismului tripartit al reprezentării convenționale, și anume (1) existența puterii de reprezentare; (2) existența intenției de a reprezenta, adusă la cunoștința terțului contractant; (3) manifestarea voinței valabile, libere și neviciate a reprezentantului. De asemenea, considerăm că pentru realizarea valabilă a reprezentării convenționale, pe lângă voința valabilă, liberă și neviciată a reprezentantului, relevată ca o condiție de către doctrină, aceeași cerință trebuie întrunită și în persoana celui reprezentat, în scopul împuternicirii altei persoane pentru a încheia un act juridic ale cărui efecte urmează a se produce în persoana și patrimoniul său.

În privința **capacității părților de a contracta**, doctrina a consemnat controverse generate de întrebarea dacă este necesar sau nu ca reprezentantul să aibă capacitate de exercițiu deplină pentru a încheia valabil operațiunea juridică în vederea căreia a fost împuternicit. În primul rând, se pune problema dacă mandatarul exprimă la încheierea actului pentru care a fost însărcinat voința mandantului, ori el exprimă și propria voință. Pentru că dacă apreciem că exprimă doar voința mandantului, va fi suficient ca acesta din urmă să aibă capacitatea de a încheia actul-țintă; în ceea ce-l privește pe mandatar, acesta va trebui doar să exprime un

consimțământ valabil (să aibă discernământ) și neviciat (art. 1299 C. civ.). Dacă, dimpotrivă, apreciem că reprezentantul exprimă propria voință la încheierea actului-țintă, atunci va trebui să aibă capacitatea de a încheia el însuși acel act. În ceea ce ne privește, înclinăm a crede că mandatarul exprimă nu doar voința mandantului în executarea împuternicirii primite, ci și voința proprie. În al doilea rând, credem că trebuie diferențiat între două aspecte: este necesar ca mandatarul să aibă capacitate deplină de exercițiu pentru a putea încheia valabil actul –țintă, ori i se cere acestuia să aibă doar capacitatea cerută mandantului însuși pentru a putea încheia operațiunea respectivă? Desigur că în condițiile reglementării explicite instituite de legiuitor prin noul C. civ., clarificarea acestui aspect este facilă: art. 1298 C. civ. reclamă atât reprezentatului, cât și reprezentantului, *„capacitatea de a încheia actul pentru care reprezentarea a fost dată.”* Prin urmare, capacitatea cerută mandatarului va trebui raportată la natura actului juridic pentru încheierea căruia a fost împuternicit de către mandant. În ceea ce-l privește pe mandant, acesta trebuie să aibă capacitatea cerută de lege pentru a putea încheia actele juridice pentru care îl însărcinează pe mandatar.

Am subliniat faptul că regimul juridic aplicabil **persoanei juridice**, în calitatea sa de **mandant**, este mai sever decât cel de care se bucură persoana fizică, care poate fi ținută de actele excesive ale mandatarului său numai în condițiile art. 1309 alin.(2) C. civ., adică atunci când terțul contractant de bună-credință poate invoca în contra mandantului existența unui mandat aparent. Persoana juridică, în schimb, în raporturile cu terții, *„este angajată prin actele organelor sale, chiar dacă aceste acte depășesc puterea de reprezentare conferită prin actul de constituire sau statut, în afară de cazul în care ea dovedește că terții o cunoșteau la data încheierii actului”* (art. 218 alin. 2 C. civ.). Aceasta înseamnă că în raport cu terții contractanți, limitele puterilor de reprezentare ale organelor persoanei juridice sunt considerate a fi cele stabilite de lege, cele fixate de către mandant însuși (mandatul convențional) fiind opozabile terților numai dacă sunt cunoscute de către aceștia. Aceste reglementări legale vizează însă doar reprezentarea persoanei juridice prin organele sale de administrare; persoana juridică însă își poate desemna și reprezentanți în condițiile dreptului comun, care vor fi mandatarul supuși prevederilor C. civ. referitoare la contractul de mandat, deci vor putea acționa pe seama mandantului lor (adică a persoanei juridice reprezentate) numai în limitele mandatului ce le-a fost conferit, în condițiile art. 2017 C.civ.

În privința **criteriilor de interpretare a limitelor puterilor mandatarului**, în doctrină și jurisprudență s-au conturat două orientări: una care susține necesitatea unei interpretări stricte și limitative a întinderii mandatului general și o alta, mai permisivă, care favorizează o interpretare mai permisivă a acestuia. În ceea ce ne privește, împărtășim cea de a doua orientare, întrucât considerăm că actele de dispoziție nu sunt interzise mandatarului general de o manieră absolută. Potrivit art. 2016 alin. (1) C. civ., mandatarul general poate doar să administreze, dar acest drept trebuie înțeles în plenitudinea sa. Or, în practică, administrarea unui patrimoniu implică, pe lângă conservare și acte efective de administrare, și unele acte de dispoziție asupra unora dintre bunurile mandantului, acte care, raportate la patrimoniul acestuia ca universalitate juridică, se circumscriu scopului unei bune administrări. De asemenea, Codul civil stipulează faptul că mandatarul are obligația conservării bunurilor mandantului pe perioada executării mandatului⁴, actele de conservare putând să implice inclusiv vânzarea acestor bunuri⁵, în cazuri de urgență.

O altă chestiune abordată în cadrul lucrării este cea a **formeii contractului de mandat**, respectiv cea a valabilității **mandatului tacit**. Noua reglementare cuprinsă în art. 2013 alin. (1) al C. civ. nu reia prevederea art. 1533 din vechiul C. civ.⁶, care recunoștea explicit două tipuri de mandat: mandatul tacit și cel expres. Prin urmare, în doctrină s-a pus problema dacă, sub imperiul noilor dispoziții, mai poate fi recunoscut mandatul tacit, actuala reglementare făcând referire expresă doar la acceptarea tacită a mandatului, dar păstrând tăcerea cu privire la oferta tacită de a contracta. Considerăm că această problemă a fost clarificată, din moment ce jurisprudența și doctrina au confirmat în mod repetat admisibilitatea oricăror mijloace de probă a mandatului tacit, atât în privința conferirii, cât și a acceptării sale, aceste mijloace de dovadă fiind lăsate la libera apreciere a instanțelor de judecată. Astfel, dovada mandatului tacit va putea fi realizată atât de către părți, cât și de terții cocontractanți sau de alți terți, prin orice mijloace de probă admise de lege, care dovedesc intenția neîndoielnică a părților de a conferi, respectiv a accepta mandatul, indiferent de valoarea actului pentru a cărui încheiere mandatul a fost conferit.

⁴ Art. 2019 alin. (2) C. civ. prevede: *“În perioada în care bunurile primite cu ocazia executării mandatului, de la mandant ori în numele lui, se află în deținerea mandatarului, acesta este obligat să le conserve.”*

⁵ Art. 2024 alin. (2) C. civ.: *“În caz de urgență, mandatarul poate proceda la vânzarea bunurilor cu diligența unui bun proprietar.”*

⁶ Art. 1533 al C. civ. 1864 :(1) *Mandatul poate fi expres sau tacit. (2) Și primirea mandatului poate fi tacită și să rezulte din executarea lui din partea mandatarului.*

Cerința unui înscris necesar *ad probationem* ar contraveni însăși noțiunii de mandat tacit, căci mandatul scris este, prin definiție, expres.

Capitolul al III-lea al lucrării prezintă **efectele convenției de mandat cu reprezentare**, pe de o parte în raporturile dintre părțile contractante, pe de alta, în relațiile acestora cu terții.

Astfel, am analizat în mod distinct **obligațiile mandatarului și cele ale mandantului**, așa cum rezultă acestea din prevederile noului Cod civil. Deși actualele prevederi legale realizează o reglementare mai detaliată și sistematizată a efectelor contractului de mandat, îndrăznim să propunem, *de lege ferenda*, stipularea explicită a **obligației de loialitate reciprocă** a părților. Actualmente, aceasta rezultă doar implicit din dispozițiile art. 2018 C. civ. pentru mandatar, respectiv art. 2025 alin. (1) C. civ. pentru mandant. Doctrinar, în general se recunoaște obligația de loialitate doar în sarcina mandatarului în cazul mandatului de drept comun; doar în cazul mandatului în interes comun se recunoaște doctrinar și obligația de loialitate a mandantului. **Obligația mandantului de a furniza mandatarului instrucțiunile necesare** unei bune îndepliniri a misiunii sale, care, la rândul ei, doar răzbate din reglementările art. 2025 alin. (1) C. civ., ar fi oportun a fi stipulată explicit în cazul mandatarilor neprofesioniști. În mod corelativ, mandatarul profesionist ar trebui să aibă o **obligație de consiliere** a mandantului, similară celei consacrate de dreptul francez. De asemenea, apreciem necesară stipularea **datoriei de confidențialitate a mandatarului** cu privire la informațiile despre care a luat cunoștință în executarea mandatului său.

Am subliniat faptul că executarea misiunii mandatarului nu implică în mod necesar încheierea efectivă a actului pentru care mandatarul a fost împuternicit, ci este suficient ca acesta să dovedească că a depus **diligența** necesară pentru realizarea misiunii sale. Deosebirea de tratament pe care legiuitorul o arată mandatarului salariat în raport cu cel neremunerat în privința diligenței cerute în executarea mandatului (art. 2018 alin. 1 C. civ.) a fost interpretată de unii autori în sensul că în cazul mandatului oneros, mandatarul a cărui culpă a fost constatată de către instanță ar putea fi obligat la repararea întregului prejudiciu suferit de mandant, pe când în cazul mandatului gratuit, se va putea acorda doar o reparație parțială. În ceea ce ne privește, considerăm că **principiul reparării integrale a prejudiciului** se va aplica indiferent de caracterul oneros sau gratuit al obligației mandatarului, în măsura în care a putut fi constatată legătura de cauzalitate directă între culpa mandatarului și dauna suferită de mandant. Cu alte

cuvinte, apreciem că diferențierea între mandatul gratuit și cel oneros se face doar la nivelul criteriilor de stabilire a eventualei culpe a mandatarului în modul de executare a misiunii sale; culpa odată stabilită însă, ea va atrage în mod necesar obligația de reparare a acelei daune care este urmarea ei directă, conform normelor de drept comun aplicabile răspunderii contractuale.

Codul civil⁷ scutește în principiu pe mandatarul care și-a îndeplinit mandatul încredințat de responsabilitatea față de mandant legată de cazul în care terții cu care a contractat pentru acesta nu se achită în mod corespunzător de propriile obligații față de mandant. Posibila neexecutare de către terții contractanți a obligațiilor asumate față de mandant, ori o executare defectuoasă a acestora, reprezintă, din punctul de vedere al mandatarului, un caz fortuit, pentru care răspunderea sa nu este prezumată, ci ea se va angaja numai în cazul unei asumări explicite din partea mandatarului în acest sens. Angajarea răspunderii mandatarului față de mandant, pe temeiuri contractuale, trebuie în mod necesar să se bazeze pe o vinovăție a acestuia legată de modul în care și-a dus la îndeplinire misiunea încredințată de către mandant, conform condițiilor generale de angajare a răspunderii contractuale a debitorului. Așadar, **obligația de a executa mandatul nu este dublată de o obligație de garanție** a executării de către terț a obligațiilor care îi revin în temeiul contractului încheiat prin intermediul mandatarului. Cu toate acestea, părțile contractului de mandat pot, prin acordul lor, să responsabilizeze pe mandatar pentru executarea necorespunzătoare a obligațiilor asumate față de mandant de către terții contractanți.

În privința **probațiunii îndeplinirii de către mandatar a obligației de diligență**, amintim că mandatarul își poate asuma față de mandant atât obligații de rezultat, cât și obligații de mijloace. În ceea ce privește însă obligația principală a mandatarului și anume aceea de a se îngriji de afacerile mandantului cu diligență, aceasta este o **obligație de mijloace**, culpa mandatarului nefiind prezumată, în lipsa unei probațiuni din partea mandantului nemulțumit de felul în care mandatarul său s-a achitat de sarcinile primite.

Actul cu sine însuși și dubla reprezentare au făcut și ele obiectul analizei noastre. Astfel, considerăm că la baza anulabilității contractului încheiat de reprezentant cu sine însuși ori prin dublă reprezentare nu poate să se afle încălcarea obligației de loialitate a mandatarului,

⁷ Art. 2021 C. civ.: „În lipsa unei convenții contrare, mandatarul care și-a îndeplinit mandatul nu răspunde față de mandant cu privire la executarea obligațiilor asumate de persoanele cu care a contractat, cu excepția cazului în care insolvabilitatea lor i-a fost sau ar fi trebuit să îi fi fost cunoscută la data încheierii contractului cu acele persoane.”

derivată din convenția de mandat, așa cum s-a afirmat în doctrină; apreciem că aceasta îl va îndreptăți pe mandant să solicite doar daune-interese și doar în măsura în care operațiunea astfel încheiată i-a produs prejudicii, prin obținerea unei contraprestații inferioare valoric din partea celuilalt contractant. În nici un caz aceasta nu constituie o cauză de anulabilitate a actului prejudiciabil.

În privința **obligației mandatarului de a da socoteală mandantului**, am subliniat posibilitatea dispensării tacite a mandatarului de obligația de a da socoteală, în cazul raporturilor bazate pe un grad sporit de încredere. Prin urmare, apreciem că o contabilitate reală va trebui ținută de către mandatar numai dacă mandantul o cere în mod expres; din moment ce legea nu impune în mod explicit nici o formă a acestei gestiuni, este la latitudinea mandantului a stabili forma în care vor trebui evidențiate și predate socotelile mandatului.

Referitor la **obligația mandatarului de a preda mandantului bunurile deținute în temeiul mandatului**, e important de subliniat faptul că mandatarul trebuie să predea mandantului nu doar câștigurile directe, cât și pe cele indirecte, conform principiului „*ex mandato apud eum, qui mandatum suscepit, nihil remanere debet*”. O problemă intens dezbătută în literatura de specialitate și în practica judiciară este aceea a **prescripției** dreptului mandantului de a acționa pe mandatar în vederea executării obligației de a da socoteală. În prezent, prescripția dreptului la acțiune al mandantului pentru predarea sumelor de bani sau a altor bunuri primite de mandatar de la terți în cursul executării mandatului, va opera conform reglementărilor în materie stabilite de noul C. civ.⁸. Desigur că aceste dispoziții ale C. civ. sunt aplicabile numai în cazul contractelor de mandat încheiate după data intrării în vigoare a noului C. civ., adică 1 oct. 2011, conform art. 102 alin. (1) al Legii nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a L. nr. 287/2009 privind C. civ.⁹

O atenție deosebită am acordat-o operațiunii **substituirii mandatarului**, analizând natura juridică a acesteia, precum și efectele generate între părți și față de terți.

⁸ Art. 230 al L. nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată, stabilește că la data intrării în vigoare a noului C. civ. (1 oct. 2011), se abrogă Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă

⁹ Art. 102 alin. (1) LPA nr. 71/2011: “Contractul este supus dispozițiilor legii în vigoare la data când a fost încheiat în tot ceea ce privește încheierea, interpretarea, efectele, executarea și încetarea sa.”

În primul rând, considerăm că legiuitorul asimilează situația reglementată de alin. (2) al art. 2023 C. civ. cu cea în care mandantul a autorizat substituirea, consecințele juridice ale realizării substituiri fiind aceleași în raporturile dintre părțile implicate, cu obligația suplimentară impusă de alin. (3) și anume ca mandatarul să-l înștiințeze de îndată pe mandant cu privire la substituie. De asemenea, conform reglementărilor noului C. civ. (art. 2023 alin. 5), diligența de care trebuie să dea dovadă mandatarul în alegerea substituitului este mult sporită, el putând fi găsit culpabil nu doar în cazul unei incapacități și insolvențabilități cunoscute ale acestuia, ci în principiu ori de câte ori substituitul nu prezintă aceeași capacitate ca și mandatarul însuși de a executa mandatul.

În privința stabilirii **naturii juridice a operațiunii de substituie a mandatarului**, am arătat că, în mod tradițional, aceasta este văzută ca un caz tipic de subcontract. În ceea ce ne privește, apreciem că cele două noțiuni se diferențiază atât prin faptul că substituirea se poate face valabil și fără autorizarea din partea mandantului, cu excepția acelor cazuri în care este interzisă explicit de lege, cât și prin răspunderea mandatarului pentru faptele substituitului, care, în cazul unei substituiri autorizate, este doar o răspundere pentru propria culpă, legată de diligența depusă în alegerea substituitului și instruirea lui. În concluzie, credem că substituirea mandatarului nu corespunde în toate aspectele sale regimului juridic al subcontractelor, ea apărând mai degrabă ca o **instituție juridică sui generis**, cu particularități proprii, care diferă în funcție de circumstanțele concrete în care substituirea mandatarului are loc.

Am subliniat importanța **recunoașterii de lege ferenda a unei acțiuni directe a substituitului împotriva mandantului**. În dreptul pozitiv francez este un fapt consacrat că cele două extreme ale operațiunii de substituie a mandatarului beneficiază de o acțiune directă una împotriva celeilalte. Alături de acțiunea acordată în mod originar mandantului de către legiuitor, a apărut o alta în favoarea substituitului, grație intervenției eficiente a jurisprudenței. În dreptul nostru, din păcate, în absența unei dispoziții exprese a legii, substituitului nu i se recunoaște posibilitatea de a recurge la acțiunea directă contra mandantului, el având deschisă doar calea ordinară a acțiunii oblice (în baza art. 1560 alin. 1 al C. civ.), aceasta reprezentând, în mod evident, o modalitate mult mai anevoioasă de satisfacere a intereselor sale în raport cu mandantul. Prin urmare, considerăm că o orientare a magistraților noștri în direcția deschisă de jurisprudența franceză ar fi binevenită în această materie, pentru a răspunde principiului echității, întrucât în

prezent substituitul se află pe o poziție care îl dezavantajează în raport cu mandantul, beneficiar al unei acțiuni directe, în temeiul art. 2023 alin. (6) al C. civ. În lumina unei deja îndelungate jurisprudențe franceze în acest sens, s-a desprins ca o concluzie evidentă utilitatea acestei acțiuni și, mai mult chiar, îndrăznim să vorbim despre necesitatea recunoașterii ei în dreptul român, printr-o reglementare legală expresă sau cel puțin printr-o jurisprudență orientată constant în această direcție.

În ceea ce privește **obligația mandantului de a despăgubi pe mandatar pentru prejudiciile suferite în executarea mandatului**, am arătat că reparația va acoperi nu doar pierderile suferite de mandatar ca o consecință firească și necesară a executării însărcinărilor primite, ci și cele determinate de cauze fortuite, atâta timp cât mandantul nu poate dovedi că la originea lor s-ar afla vreo culpă a mandatarului.

Cu privire la **remunerația datorată de mandant mandatarului**, în dreptul francez se apreciază că judecătorul poate să modifice quantumul onorariului fixat mandatarului, dacă acesta a fost stabilit anticipat, fără a se fi cunoscut importanța reală a serviciului ce urma să fie prestat de către mandatar. Doctrina noastră mai recentă a abandonat această orientare, considerând că mandantul se poate degreva de obligația de a plăti remunerația convenită cu mandatarul numai dacă demonstrează o culpă a acestuia în executarea contractului, opinie pe care o împărtășim.

O altă chestiune care a făcut obiectul analizei noastre a fost situația **pluralității de mandanți**. În literatura juridică s-au exprimat opinii divergente referitoare la chestiunea dacă solidaritatea mandanților mai operează sau nu în cazul în care aceștia au conferit mandatul prin acte diferite. În dreptul italian, spre exemplu, legiuitorul a clarificat explicit această problemă, arătând că mandatul trebuie să fi fost dat de către toți mandanții printr-un act unic¹⁰. Această cerință nu este însă reclamată de legiuitorul român, ceea ce sugerează că în concepția acestuia din urmă răspunderea solidară a mandanților față de mandatar este incidentă chiar dacă mandatul a fost conferit pentru realizarea în beneficiul tuturor a unei afaceri comune, însă prin acte (înscrieri) diferite. Desigur că toți mandanții trebuie să fi convenit a se obliga solidar față de

¹⁰ Art. 1726 C. civ. italian: "Dacă mandatul a fost conferit de mai multe persoane printr-un **act unic** și pentru o afacere de interes comun, revocarea nu are efect decât dacă a fost făcută de toți mandanții, afară dacă invocă o justă cauză."

mandatarul pe care l-au delegat pentru realizarea afacerii pe seama tuturor, deci consensul (contractul – *negotium juris*) trebuie realizat prin acordul lor unanim, dar el poate fi consemnat în acte (procuri- *instrumentum probationis*) diferite.

În privința **raporturilor mandatarului cu terții contractanți**, am arătat că chiar dacă, în principiu, nici un raport juridic direct nu se stabilește între mandatar și aceștia, pot să apară și situații de excepție, în care mandatarul însuși să stabilească raporturi juridice directe cu terții contractanți, fie pe temeiuri delictuale, fie chiar contractuale, prin asumarea unui angajament propriu față de terț, distinct de actul încheiat în numele mandantului. În ceea ce privește **actele excesive** încheiate de mandatar fără împuternicire sau cu depășirea limitelor mandatului, deși în doctrină este susținută ideea valabilității lor, ca și acte producătoare de efecte directe între terț și mandatar, noi considerăm că aceste acte sunt **nule** din cauza lipsei consimțământului mandantului, care nu și-a exprimat voința de a adera la acel act nici direct, nici prin reprezentant. În ceea ce-l privește pe mandatar, acesta a încheiat actul pe seama mandantului, deci cu intenția ca operațiunea juridică realizată să-și producă efectele direct asupra mandantului, mandatarul neavând nici o clipă intenția de a-și asuma el însuși efectele acestuia; terțul contractant, la rândul său, a aderat la act pentru a stabili raporturi contractuale directe cu mandantul, nu cu mandatarul. Așadar, fără a genera vreun raport contractual între terțul contractant și mandatar, actul excesiv al acestuia determină angajarea **răspunderii delictuale** a mandatarului față de terț, dar aceasta este condiționată de buna-credință a acestuia din urmă în momentul contractării și de existența unui prejudiciu suferit de terț ca urmare a inopozabilității actului față de mandant, prejudiciu pe care terțul va trebui să îl probeze.

Ratificarea a fost și ea prezentată în cadrul lucrării, arătând că se poate realiza în aceleași condiții ca și mandatul, adică, în principiu, este un act consensual, cerința simetriei formelor operând doar în cazul în care actul realizat de mandatar este unul solemn *ad validitatem*. Ratificarea tacită rezultă din intenția părții dedusă din împrejurările cauzei apreciată de instanță și mai ales din executarea voluntară în total sau în parte a obligației făcută cu bună știință de acela în contra căruia se invocă convenția.

În privința **mandatului aparent**, în doctrină și jurisprudență s-a afirmat uneori că răspunderea mandantului față de terții de bună-credință pentru actele încheiate de mandatar în afara mandatului său se întemeiază pe prezumția unei culpe *in eligendo*. Nu putem împărtăși

această opinie. În scopul opozabilității față de mandant a actelor excesive ale mandatarului, terțul va trebui să dovedească vinovăția acestuia, ea neputând fi una prezumată. Așadar, sub imperiul actualei reglementări, mandatul aparent va exista doar dacă terțul care îl invocă poate face dovada conduitei culpabile și înșelătoare a mandantului, el neexistând în afara culpei celui „reprezentat”.

Cel de al patrulea și ultim capitol al studiului nostru este consacrat **încetării contractului de mandat**, în cadrul acestuia prezentând cauzele care determină întreruperea raporturilor contractuale (insistând în mod deosebit pe revocare și problematica generată de aceasta), clauzele de continuare a contractului după survenirea unei cauze de încetare a sa, precum și situațiile de excepție în care legiuitorul dispune continuarea mandatului după incidența unei cauze de încetare.

În privința **duratei contractului de mandat**, trebuie subliniat că dacă părțile nu au convenit un termen explicit, legiuitorul prevede că mandatul va înceta de drept „în trei ani de la încheierea lui” (art. 2015 C. civ.). Prin urmare, mandatul nu poate fi convenit de părți cu caracter perpetuu. Așadar, în lumina noilor reglementări, contractul de mandat poate fi încheiat doar pe durată determinată, fie stabilită în mod explicit de părți, fie prevăzută, în mod supletiv, de legiuitor.

Considerăm de asemenea important de relevat **caracterul esențialmente revocabil al mandatului**. Mandatul este revocabil prin însăși esența sa, păstrându-și acest caracter în ciuda oricărei stipulații contrare. Posibilitatea ca părțile să stipuleze clauze de irevocabilitate e luată în considerare de legiuitorul român, noul C. civ. cuprinzând prevederi explicite care vizează situația mandatului declarat de părți „*irevocabil*”: art. 2031 alin. (1), art. 2032 alin. (2). În cazul stipulării „*irevocabilității*” mandatului, revocarea își produce oricum efectul specific, punând capăt contractului, doar că tratamentul mandantului care a încălcat astfel înțelegerea părților va fi mai sever apreciat, el fiind prezumat culpabil pentru revocare nejustificată, în cazul în care nu face dovada că revocarea a fost determinată de culpa mandatarului însuși ori de un caz fortuit ori de forța majoră (art. 2032 alin. 2). Așadar existența unei asemenea clauze de „*irevocabilitate*” a mandatului nu lipsește pe mandant de puterea de a revoca mandatul, doar mută sarcina probațiunii motivelor care justifică revocarea de la mandatar asupra sa, în cazul în care mandatarul solicită daune-interese pentru revocare nejustificată. Nu trebuie să credem că din

simplul fapt al revocării unui mandat stipulat „*irrevocabil*” va decurge în mod obligatoriu în sarcina mandantului responsabilitatea de a despăgubi pe mandatar, întrucât mandantul, conform alin. (2) al art. 2032 C. civ., se poate libera de această răspundere, dovedind că la baza deciziei sale de revocare stă chiar culpa mandatarului, ori că a renunțat poate la afacerea respectivă dintr-un motiv fortuit ori dintr-o cauză de forță majoră.

În privința **efectelor revocării mandatului**, am arătat că această măsură unilaterală întreprinsă de mandant își va produce efectul specific, al încetării raporturilor contractuale între părți, din momentul în care mandatarul o cunoaște ori ar fi putut-o cunoaște, indiferent de forma în care ea s-a emis, ori de faptul că mandantul a notificat-o mandatarului, ori acesta a luat / a putut lua cunoștință despre ea în alt mod (după cum rezultă din interpretarea coroborată a art. 2036 și 2031 C. civ.). Pentru ca retragerea mandatului de către mandant să fie opozabilă terților, aceștia, la rândul lor, trebuie să aibă, ori să fi putut avea cunoștință despre ea. Reglementările noului C. civ. disting între cele două categorii de obligații ale mandatului în caz de revocare: obligațiile specifice, decurgând din lege (art. 2025, 2026, 2027 și cea corelativă dreptului mandatarului stipulat în art. 2029), care sunt datorate indiferent de motivul revocării și obligația suplimentară de plată a daunelor interese propriu-zise, menite a repara prejudiciul cauzat de revocare, însă numai în cazul în care aceasta a fost nejustificată ori intempestivă. Prin urmare, revocarea în sine nu dă dreptul mandatarului la daune-interese, ea nefiind decât exercitarea unui drept consființit legal al mandantului. *De lege ferenda*, apreciem că ar fi utilă mențiunea că revocarea mandatului se va putea face tacit nu doar prin împuternicirea unui nou mandatar pentru aceeași afacere, ci și prin realizarea acesteia de către mandantul însuși, dispoziție existentă, spre exemplu, în C. civ. italian (art. 1724).

O altă problemă adusă în discuție în lucrarea de față este cea a **indemnizației de revocare**. Considerăm că, dacă părțile au convenit prin contract asupra unui onorariu convenit mandatarului, acesta va avea dreptul să-l încaseze integral, atâta timp cât mandantul nu poate proba că decizia sa de revocare a mandatului se bazează pe culpa mandatarului în executarea mandatului. Conform art. 2032 C. civ., în caz de revocare nejustificată sau intempestivă, mandantul va fi dator să achite mandatarului atât remunerația (art. 2032 alin. (1) teza I, raportat la art. 2027), cât și reparația prejudiciilor cauzate ca urmare a revocării (art. 2032 alin. (1) teza a II-a). În plus, dacă mandatarul suferise un prejudiciu rezultat din actele de executare a mandatului, până la momentul la care mandatul a fost revocat, acesta va trebui de asemenea

reparat de către mandant (art. 2032 alin. (1) teza I raportat la art. 2026). În condițiile actualei reglementări legislative, considerăm că mandatarul neremunerat va avea dreptul la o reparație numai în temeiul și în condițiile stabilite de art. 2032 C. civ., adică pentru reparația unui prejudiciu cauzat în mod direct prin revocarea intempestivă ori nejustificată a mandatului, prejudiciu pe care mandatarul va trebui să-l probeze în condițiile dreptului comun. În privința clauzei de renunțare a mandatarului la indemnizație, mandatarul își va păstra întotdeauna dreptul de a invoca despăgubiri dacă revocarea mandatului său este dispusă de mandant în mod intempestiv sau nejustificat, fapt care îi cauzează prejudicii, chiar dacă mandatarul ar fi renunțat explicit la daune-interese printr-o clauză anterioară revocării sale. Apreciem că nici o sumă nu va fi datorată de mandant ca urmare a simplului fapt al revocării, în lipsa probării caracterului abuziv și prejudiciabil al acesteia, indiferent ce au stabilit părțile prin contract. Considerăm că art. 2031 alin. (1) C. civ. instituie o reglementare de ordine publică, ce stabilește un regim special al revocării unilaterale a mandatului de către mandant, derogatoriu de la dreptul comun în materie (art. 1276 C. civ.), care permite părților să condiționeze dreptul de denunțare unilaterală a contractului de o prestație, cum ar fi acordarea unei indemnizații.

O chestiune căreia doctrina i-a acordat atenție deosebită este cea a **revocabilității mandatului în interes comun**. Aceasta este discutabilă, în condițiile în care se consideră că dreptul discreționar al mandantului de a revoca mandatul se bazează tocmai pe faptul că mandatul a fost dat în interesul său, și prin urmare doar el este în măsură a aprecia dacă acest interes este urmărit și realizat de către mandatar sau nu. Având în vedere maniera în care legiuitorul a înțeles să reglementeze acest drept al mandantului de a revoca mandatul, apreciem că situația mandatului în interes comun ar fi asimilabilă celei a mandatului declarat de părți „*irevocabil*”:¹¹ mandantul își poate exercita dreptul de revocare, care îi este consfințit anume de lege printr-o dispoziție imperativă, de la care părțile nu pot deroga prin clauze contrare, prin care să declare mandatul „*irevocabil*”. În cazul unui mandat care a fost convenit de părți în interesul lor comun se poate prezuma că părțile au dorit ca el să nu poată fi revocat în mod discreționar de una dintre ele, lezând astfel interesele celeilalte în afacere, prin urmare să fie irevocabil pe cale unilaterală. Aceasta fiind intenția prezumată a părților, se poate considera că ele ar fi convenit

¹¹ În același sens s-a exprimat și V. Terzea, *Noul Cod civil adnotat cu doctrină și jurisprudență*, vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p.939: „conform art. 2032 alin. (2) NCC, când părțile au declarat irevocabil mandatul, este posibilă revocarea, cu obligația de acordare de daune, dacă este nejustificată. Prin urmare (...), în cazul mandatului în interes comun, este posibilă revocarea mandatului.”

tacit asupra unei clauze de irevocabilitate pe cale unilaterală a mandatului care, fiind încheiat prin acord pentru realizarea intereselor lor reciproce, va putea fi desființat în aceeași manieră, adică tot prin acordul părților interesate. Consecința ar fi incidența în materia mandatului în interes comun a prevederilor legale referitoare la mandatul declarat de părți „*irrevocabil*”, și anume a art. 2031 alin. (1), respectiv art. 2032 alin. (2) al C. civ. Revocarea mandatului în interes comun de către mandant va fi considerată „*nejustificată*” ori de câte ori nu va fi motivată prin culpa mandatarului sau printr-un caz fortuit ori de forță majoră, pe care mandantul va trebui să le probeze. În lipsa acestora sau în cazul procurării unor mijloace de dovadă neconvingătoare, mandantul va fi obligat să-l despăgubească pe mandatar pentru prejudiciile suferite din cauza revocării mandatului său.

Având în vedere **prevederile legale în materia denunțării unilaterale a contractelor consacrate de noul Cod civil**, nu am putut să ignorăm **problema impactului pe care acestea îl generează asupra contractului de mandat și a celui de agenție**. Dreptul părților din contractele de mandat și de agenție de a-l denunța unilateral își are fundamentul juridic în primul rând în dispozițiile legale speciale incidente în materia acestor contracte (art. 2030-2034 , 2036-2038 C. civ. pentru mandat, respectiv art. 2089-2090 C. civ. pentru agenție) și doar în mod secundar, în măsura în care prevederile legale amintite nu derogă, în dispozițiile cu caracter general prevăzute de legiuitor în materia denunțării unilaterale a contractelor, anume art. 1276-1277 C. civ. Putem concluziona că în cazul celor două contracte speciale, consacarea posibilității denunțării unilaterale a contractului prin art. 1276-1277 C. civ. nu a produs modificări asupra drepturilor părților de a pune capăt convenției pe cale unilaterală, acestea fiind instituite prin normele speciale incidente în materia mandatului și a agenției. Posibilitatea denunțării unilaterale a celor două contracte este reglementată de legiuitor prin stipulații speciale, care își găsesc justificarea în caracterul esențialmente *intuitu personae* al raporturilor contractuale, acesta justificând regimul aparte de care beneficiază părțile în raport cu norma generală în materie.

În privința **renunțării mandatarului la mandat**, în literatura juridică s-a exprimat opinia că părțile pot conveni prin contract asupra unei clauze de renunțare a mandatarului la dreptul său de denunțare unilaterală a contractului. În lumina dispozițiilor noului C. civ., apreciem că o atare stipulație a părților ar fi inefficientă, ea neputându-l lipsi pe mandatar de dreptul său de renunțare,

conștiințit printr-o prevedere legală pe care o apreciem a avea caracter de ordine publică, iar nu supletiv. Considerăm că instanțele ar trebui să acorde o atenție particulară acelor situații în care mandatarul invocă motive exterioare voinței sale, care au dus la imposibilitatea executării mandatului; indiferent că mandatarul a renunțat la mandat din asemenea cauze, ori din culpă proprie, el va avea oricum dreptul de a fi remunerat nu doar pentru actele pe care le-a realizat efectiv pentru mandant, ci și pentru acelea pe care le-ar fi realizat, dacă motive care nu-i sunt imputabile nu l-ar fi pus, la momentul la care actele trebuiau încheiate, în imposibilitatea de a le realiza. Lipsirea sa de dreptul la remunerație ar trebui să fie în toate situațiile doar o consecință a culpei proprii, care a determinat neexecutarea operațiunilor respective. În situația pluralității de mandatar, apreciem că regula acordului lor unanim ar fi necesar să fie instituită de legiuitor în cazul în care doresc să renunțe la mandat, dar numai dacă s-au obligat prin contract să lucreze împreună.

O altă cauză de încetare a convenției de mandat este **moartea, incapacitatea sau falimentul uneia dintre părți**. Considerăm că *de lege ferenda*, legiuitorul ar trebui să distingă între două ipoteze diferite, la o viitoare reglementare a acestei problematice. Prima situație ar fi cea a decesului / incapacității / falimentului mandantului, când mandatarul ar trebui într-adevăr, ca o dovadă a loialității sale față de mandant și a diligenței pe care o datorează în gestionarea intereselor acestuia, să continue executarea mandatului, în ciuda survenirii uneia dintre împrejurările amintite, până în momentul în care mandantul / moștenitorii / reprezentanții acestuia îi dau descărcarea de gestiune, întrucât întreruperea mandatului nu mai prezintă risc iminent și imediat de lezare a intereselor lor. Cu alte cuvinte, în asemenea situații, obligația instituită actualmente de legiuitor prin art. 2035 alin. (2) ar trebui să fie menținută. O altă ipoteză însă, total diferită, credem noi, este cea în care decesul / incapacitatea / falimentul survine în persoana mandatarului însuși, acesta fiind prin urmare pus în imposibilitatea obiectivă de a mai putea continua executarea mandatului. Într-o atare situație, apreciem că este excesivă obligația instituită actualmente de legiuitor în sarcina moștenitorilor / reprezentanților acestuia, de a continua ei înșiși executarea mandatului, sub sancțiunea, evident, a obligării la despăgubiri (în condițiile art. 2034 alin. 3 C. civ.), în cazul în care ar uza de dreptul de renunțare la mandat. Considerăm, așadar, că în asemenea situații, obligarea moștenitorilor / reprezentanților mandatarului de a notifica de îndată mandantului cauza de încetare a contractului (obligație instituită de altfel de legiuitor prin art. 2035 alin. 1 C. civ.) ar fi suficientă și mai justă decât a-i

obliga pe aceștia a continua în persoana lor un mandat pe care nu l-au acceptat și pentru executarea căruia nu sunt competenți. Desigur că și în condițiile reglementării legale actuale ei pot fi liberați de această obligație, pe care o considerăm excesivă, însă numai fie cu acceptul mandantului, fie prin renunțarea la mandat, cu obligarea la plata de daune-interese, în condițiile prevăzute de art. 2034 alin.(3) C. civ.

Referitor la **clauzele de continuare a contractului de mandat după survenirea uneia dintre cauzele de încetare a sa**, apreciem că pentru a ne putea pronunța cu privire la caracterul imperativ ori supletiv al dispozițiilor art. 2030 alin. (1) C. civ., ar trebui să diferențiem între cauzele de încetare a mandatului la care acest text legal face referire. Astfel, în ceea ce privește revocarea mandatului de către mandant, respectiv posibilitatea mandatarului de a renunța la mandat, apreciem că reglementările cuprinse în art. 2031 alin. (1) și art. 2034 alin. (1) C. civ. instituie posibilitatea părților de a exercita acest drept „*oricând*”, în cazul mandatului legiuitorul menționând chiar explicit faptul că acesta va putea pune capăt contractului prin voința sa unilaterală chiar dacă acesta a fost declarat „*irrevocabil*” de către părți. Prin urmare, din moment ce legiuitorul respectă dreptul discreționar al părților de a pune capăt contractului pe cale unilaterală, apreciem că părțile nu pot deroga de la această regulă, deci stipularea oricărei clauze de renunțare la dreptul de revocare / renunțare la mandat este ineficientă, ea producând doar efectul eventual al obligării la plata de daune-interese. Așadar, prevederile cuprinse în art. 2030 alin. (1) pct. a) și b) au caracter imperativ. În ceea ce privește situația morții, incapacității sau a falimentului uneia dintre părți, apreciem că prevederile art. 2030 alin. (1) C. civ., care menționează încetarea mandatului în cazul survenirii unor asemenea împrejurări, au doar un caracter supletiv, părțile putând deroga în sensul stipulării unor clauze de continuare a mandatului.

În privința **excepției continuării mandatului după survenirea unei cauze de încetare a sa**, apreciem că protecția conferită părților mandatului de art. 2030 alin. (2) C. civ. constă doar în posibilitatea de a solicita celeilalte părți despăgubiri pentru prejudiciile cauzate prin exercitarea dreptului de denunțare unilaterală a contractului în condițiile reglementate de art. 2030 C. civ.; o executare în natură a obligației, în speță continuarea contractului în contra voinței uneia dintre părți, nu ar fi posibilă nici în asemenea situații, părțile / moștenitorii lor păstrându-și dreptul de denunțare unilaterală a contractului, pe care îl pot exercita „*oricând*”, cu singura consecință a

posibilei obligări la plata de daune-interese, în condițiile specificate de art. 2032, respectiv 2034 alin. (3) C. civ.

În sfârșit, lucrarea noastră se încheie cu o secțiune de **concluzii**, pe care le-am expus în cuprinsul prezentului rezumat, precum și cu prezentarea **bibliografiei selective** care a servit drept reper în demersul nostru științific.

Desigur că niciodată o lucrare științifică nu poate fi considerată completă sau satisfăcătoare pentru autorul ei. Unele aspecte ale raporturilor generate de contractul de mandat vor face obiectul unor preocupări viitoare, prin care intenționăm să extindem studiul nostru asupra acestei materii.

CUPRINS

INTRODUCERE	1
CAPITOLUL I: CONSIDERAȚII DE ORDIN GENERAL PRIVIND REPREZENTAREA PRIN MANDAT	
1. Evoluția istorică a convenției de mandat. Repere internaționale.....	3
2. Originea etimologică a termenului „ <i>mandat</i> ”.....	9
3. Noțiunea contractului de mandat	11
4. Delimitarea mandatului față de alte instituții juridice asemănătoare.....	14
A. Mandatul și reprezentarea	
A.1. Mecanismul juridic al reprezentării. Felurile reprezentării.....	22
A.2. Diferențierea dintre mandat și reprezentare.....	33
B. Mandatul și administrarea bunurilor altuia.....	36
C. Mandatul și fiducia.....	38
D. Mandatul și contractul de agenție.....	48
5. Reglementarea legală a contractului de mandat. Aplicații ale contractului de mandat în diverse materii speciale	64
A. Desemnarea tutorelui sau a curatorului prin contract de mandat.....	66
B. Mandatul în raporturile de familie. Problema mandatului tacit de reprezentare al soților.....	68
C. Mandatul în materie succesorală.....	72

D. Mandatul și persoana juridică.....	73
E. Mandatul și contractul de societate. Problema naturii juridice a raporturilor dintre administrator și societatea comercială.....	75
F. Reprezentarea convențională a părților în judecată. Contractul de asistență juridică.....	86
G. Aplicabilitatea regulilor de la mandat altor contracte prevăzute de noul Cod civil.....	95
6. Caracterele juridice ale convenției de mandat	
A. Caracterul numit.....	97
B. Caracterul, în principiu, consensual.....	99
C. Caracterul <i>intuitu personae</i>	103
D. Caracterul gratuit / oneros.....	105
E. Caracterul unilateral / sinalagmatic.....	110
F. Caracterul constitutiv (netranslativ) de drepturi.....	113
G. Contract cu executare succesivă în timp / contract cu executare <i>uno ictu</i>	115

CAPITOLUL II: CONDIȚIILE DE VALABILITATE ALE MANDATULUI CONVENȚIONAL

SECȚIUNEA I: CONDIȚIILE DE FOND ALE CONTRACTULUI DE MANDAT

A. Condiții specifice mecanismului reprezentării convenționale.....	117
1. Puterea de reprezentare.....	120
2. Intenția de reprezentare.....	124

3. Voința valabilă a părților.....	129
------------------------------------	-----

B. Condițiile generale de valabilitate ale contractului de mandat

1. Capacitatea părților de a contracta.....	130
2. Consimțământul părților contractante.....	142
3. Obiectul contractului de mandat.....	148
3.1. Întinderea mandatului. Mandatul general și mandatul special.....	151
4. Cauza contractului de mandat.....	163

SECȚIUNEA II: CONDIȚIILE DE FORMĂ ALE CONTRACTULUI DE MANDAT

1. Principiul încheierii mandatului pe cale consensuală. Mandatul tacit	166
2. Excepțiile de la principiul încheierii mandatului pe cale consensuală. Obligativitatea identității de formă între mandat și actul pentru a cărui încheiere a fost conferit	174
3. Dovada contractului de mandat. Procura.....	181

CAPITOLUL III: EFECTELE CONTRACTULUI DE MANDAT CU REPRESENTARE

SECȚIUNEA I: RAPORTURILE DINTRE PĂRȚILE CONVENȚIEI DE MANDAT....

A. Obligațiile mandatarului.....	192
1. Obligația mandatarului de a executa mandatul.....	193
1.1. Obligația de diligență a mandatarului.....	197
1.2. Obligația de loialitate a mandatarului. Actul cu sine însuși și dubla reprezentare.....	215
2. Obligația mandatarului de a da socoteală mandantului.....	224
2.1. Obligația de informare și gestiune contabilă. Raportul.....	226
2.2. Predarea bunurilor deținute în temeiul mandatului. Dobânzile la sumele datorate.....	238
2.3. Conservarea bunurilor deținute pentru mandant.....	249
3. Obligația mandatarului de a executa personal mandatul.....	251

3.1.Substituirea mandatarului. Natura juridică a operațiunii.....	255
3.2.Efectele substituirii mandatarului.....	259
a)Raporturile dintre mandant și mandatarul inițial	
a1)Substituirea autorizată.....	260
a2)Substituirea neautorizată.....	263
b)Raporturile dintre mandatarul inițial și substituit.....	265
c)Raporturile dintre mandant și substituit.....	266
c1) Acțiunea directă a mandantului împotriva substituitului.....	267
c2)Controverse doctrinare privind recunoașterea jurisprudențială a unei acțiuni directe a substituitului împotriva mandantului.....	272
d)Raporturile părților cu terții contractanți.....	277
4. Problema răspunderii mandatarului pentru obligațiile terților.....	279
5. Pluralitatea de mandatari.....	286
B. Obligațiile mandantului.....	289
1. Obligația mandantului de a pune la dispoziția mandatarului mijloacele necesare executării mandatului.....	290
2.Obligația mandantului de a despăgubi pe mandatar pentru prejudiciile suferite în executarea mandatului.....	296
3. Obligația mandantului de a plăti mandatarului remunerația	299
4. Dreptul de retenție al mandatarului.....	304
5. Pluralitatea de mandanți.....	308

SECȚIUNEA II: RAPORTURILE PĂRȚILOR CONTRACTULUI DE MANDAT CU TERȚII.....311

1. Raporturile mandatarului cu terții contractanți.....312

a)Principiul absenței unui raport juridic direct între mandatar și terții contractanți.....312

b)Situțiile de excepție în care există un raport juridic direct între mandatar și terții contractanți.....313

2. Raporturile mandantului cu terții contractanți

a)Actele realizate de mandatar în limitele mandatului.....321

b)Actele realizate de mandatar în afara limitelor mandatului.....323

b1)Principiul inopozabilității față de mandant a actelor excesive ale mandatarului.....323

b2)Situții de excepție în care actele excesive ale mandatarului sunt opozabile mandantului

A.Ratificarea.....325

B.Mandatul aparent.....329

CAPITOLUL IV: ÎNCETAREA CONTRACTULUI DE MANDAT

SECȚIUNEA I: CAUZELE DE ÎNCETARE A CONTRACTULUI DE MANDAT.....334

A.Revocarea mandatului de către mandant.....337

1.Regimul juridic al revocării.....337

2.Mandatul, act esențialmente revocabil. Ineficacitatea clauzelor de „*irevocabilitate*” a mandatului.....352

3.Indemnizația de revocare.....360

4. Problema revocabilității mandatului în interes comun.....368

5. Problema revocabilității contractului de agenție, ca specie a mandatului în interes comun.....	382
6. Denunțarea unilaterală a contractelor în noul Cod civil. Impactul noilor reglementări asupra contractului de mandat și a celui de agenție.....	398
B. Renunțarea mandatarului la mandat.....	409
C. Moartea, incapacitatea sau falimentul uneia dintre părți.....	422

SECȚIUNEA II: EFECTELE ÎNCETĂRII CONTRACTULUI DE MANDAT

1.Înteruperea raporturilor contractuale ca urmare a survenirii unei cauze de încetare a contractului de mandat.....	431
2.Clauzele de continuare a contractului de mandat după survenirea uneia dintre cauzele de încetare a sa.....	441
3.Situațiile de excepție în care legiuitorul dispune continuarea mandatului după survenirea unei cauze de încetare a sa.....	446

CONCLUZII.....	453
-----------------------	------------

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ.....	475
------------------------------------	------------